

वामदेवो गौतमः। इन्द्रः, इन्द्रासोमौ वा।। त्रिष्टुप्

त्वा युजा तव तत्सोम सख्य इन्द्रो अपो मनवे सस्रुतस्कः।

अहन्नहिमरिणात्सप्त सिन्धूनपावृणोदपिहितेव खानि॥ ४.०२८.०१

त्वा युजा- त्वद्योगेन। तव- ते। तत्- तस्याम्। सख्ये- मैत्र्याम्। सोम- रस। इन्द्रः- परमेश्वरः। सस्रुतः- सरणशीलान्। अपः- आधारशक्तिप्रवाहान्। मनवे- विदुषे। कः- अकरोत्। अहिम्- वृत्रम्। अहनत्- अनाशयत्। सप्त सिन्धून्- सप्तभूमिकोन्मुखमूलशक्तिधाराः। सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेत इति श्रुतेः सप्त सिन्धवः सप्तलोकमूलशक्तिधारा इति ज्ञायन्ते। विष्णुस्त्रीणि सरांसि धावन्निति श्रुतेश्च। अरिणात्- प्रेरयति। अपिहिताइव- वृत्रतिरोहितानि। खानि- अपां मूलशक्तिधाराणां द्वाराणि। अपावृणोत्- उद्धाटितवान्॥१॥

त्वा युजा नि खिदत्सूर्यस्येन्द्रश्चक्रं सहसा सद्य इन्दो।

अधि ण्णुना बृहता वर्तमानं महो द्रुहो अप विश्वायु धायि॥ ४.०२८.०२

त्वा युजा- त्वद्योगेन। इन्दो- क्लेदनशील रस। सद्यः- क्षणेन। सहसा- सहनशक्त्या। इन्द्रः- ईशनाधिदेवता। सूर्यस्य चक्रम्- कालचक्रम्। नि- नितराम्। खिदत्- अच्छिनत्। अधि- उपरि। स्नुना- स्थितेन। बृहता- महता। वर्तमानम्। महः- महतः। विश्वायु- सर्वतो गतिशीलम्। द्रुहः- द्रोहभावनम्। अप धायि- दूरीकृतम्॥२॥

अहन्निन्द्रो अदहदग्निरिन्दो पुरा दस्यून्मध्यंदिनादभीके।

दुर्गे दुरोणे क्त्वा न यातां पुरु सहस्रा शर्वा नि बर्हीत्॥ ४.०२८.०३

इन्दो- हृदयस्पर्शिन्। मध्यन्दिनात् पुरा- उषसि। अभीके- युद्धे। इन्द्रः- परमेश्वरः। दस्यून्। अहन्- अवधीत्। अग्निः- पावकः सत्क्रतुः। अदहत्- भस्म चकार। दुर्गे- दुर्गमने। दुरोणे- दुरवगाहे मार्गे। याताम्- गन्तृन्। पुरु सहस्रा- अनन्तान्। शर्वा- सर्वानन्तरायान्। क्त्वा- प्रज्ञया। न- च। नि बर्हीत्- अवधीत्॥३॥

विश्वस्मात्सीमधमाँ इन्द्र दस्यून्विशो दासीरकृणोरप्रशस्ताः।

अबाधेथाममृणतं नि शत्रून्विन्देथामपचितिं वधत्रैः ॥ ४.०२८.०४

इन्द्र- हे परमैश्वर्यसम्पन्न । दस्यून् विशः- स्तेनान् स्वार्थपरान् परेभ्योऽप्रदायैव भोक्तृन् । सीम्-
एतान् । विश्वस्मात्- सर्वस्मात् । अधमान्- अधरानकरोः । दासीर्विशः- उपक्षपयितृन् ।
अप्रशस्ताः- गर्हितान् । अकृणोः- अकरोः । शत्रून्- रिपून्तरायभूतान् । अबाधेथाम्-
बाधितवन्तौ । नि- नितराम् । अमृणतम्- हिंसितवन्तौ । वधत्रैः- प्रहारैः । अपचितिम्- सम्मानम् ।
अविन्देथाम्- अलभेथाम् ॥४॥

एवा सत्यं मघवाना युवं तदिन्द्रश्च सोमोर्वमश्र्यं गोः।

आदर्दृतमपिहितान्यश्ना रिरिचथुः क्षाश्चित्ततृदाना ॥ ४.०२८.०५

इन्द्रश्च सोम- हे इन्द्रसोमौ । मघवाना- सम्पद्वन्तौ । युवम्- युवाम् । गोः- गवां चिद्रश्मीनां
समूहम् । ऊर्वं- विस्तृतम् । अश्व्यम्- अश्वानां प्राणानां समूहम् । आदर्दृतम्- आदरयतम् । एव-
एवम् । सत्यम् । मघवाना- सम्पद्वन्तौ इन्द्रसोमौ । अपिहितानि- आच्छादितगोसमूहान् । अश्ना-
अदनशीलेन बलेन । रिरिचथुः- पृथक् चक्रथुः । तृदाना- वृत्राणि हिंसन्तौ । क्षाः- साधनभूमिकाः
साधयतः ॥५॥